

Установа адукацыі

«Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт інфарматыкі і радыёэлектронікі»

Факультэт інфармацыйных тэхналогій і кіравання

Тэма рэферата:

«ДАВЫД ГАРАДЗЕНСКИ – СЛАЎНЫ АБАРОНЦА АЙЧЫНЫ АД
КРЫЖАКОЎ-ЗАВАЁЎНІКАЎ»

Выканаў: Ліпскі Расціслаў Уладзіміравіч

студэнт 1 курса, групы 1217001

Мінск 2021

Давыд Гарадзенскі (? – 1326) – адзін з найбольш вядомых нацыянальных герояў Беларусі, кашталян Гарадзенскага замку, стараста гарадзенскі, знакаміты ваеначальнік, дзяржаўны дзеяч часоў вялікіх князёў Літоўскіх Віценя і Гедыміна.

Яго паходжанне дакладна невядома, але існуе некалькі тэорый на гэтую тэму. Найбольш пашыраная – здагадка расійскага гісторыка В. Тацішчава аб тым, што Давыд Гарадзенскі быў сынам пскоўскага князя Даўмонта-Цімафея (літоўскага князя, які ўцёк у Пскоў пасля ўдзелу ў забойстве караля Літвы Міндоўга) і княжны Марыі Дзмітрыеўны. Гэтая тэорыя – адна з самых распаўсюджаных, але грунтуецца яна выключна на паведамленні пскоўскага летапіса аб тым, што пскавічы пасылалі ў Літву да Давыда за дапамогай супраць нападу крыжакоў. Калі гэтая здагадка – праўда, то па мацінай лініі Давыд Гарадзенскі з’яўляецца праўнукам знакамітага Александра Неўскага. Можна казаць, што яму на раду было напісана стаць адвечным ворагам крыжакоў.

У 1299 годзе (магчыма, пасля смерці яго бацькі) Давыд упершыню трапіў у Горадню, дзе паступіў на службу да князя Літоўскага Віценя ў якасці кашталяна-каменданта Гарадзенскай крэпасці.

Баявы шлях кашталяна пачынаецца ў 1305 годзе, калі разам з будучым князем Літоўскім Гедымінам, Давыд Гарадзенскі разбіў войскі каменданта Брандэнбурга комтура (тэўтонскі кіраўнік замка і навакольных тэрыторый) Конрада Ліхтэнхагена. Яшчэ праз год, у 1306-ым ён асабіста ўзначаліў абарону Гарадзенскага замка, які аблажылі 6 тысяч лёгкіх коннікаў і сотня цяжка ўзброенных рыцараў пад камандаваннем комтура Кенінгсберга (сучасны Калінінград) Эберхарда Вірненбурга. У выніку крыжакам так і не ўдалося захапіць замак.

У нямецкіх летапісах «Давыд з Гарты» ўпершыню быў згаданы ў хроніцы брата-святара Тэўтонскага Ордэна Пятра Дусбурга пад 1314 годам, калі

першы ўзначальваў паспяховую абарону Навагрудка ад нападу Ордэна. Гэты рэйд быў вельмі небяспечны для нямецкіх рыцараў – толькі па зямлі Вялікага Княства Літоўскага ім трэба было прайсці больш чым 200 кіламетраў, а ў тыле заставаліся Нёман і Гродна. Маршал Генрых перад боем пакінуў у сваім тыле некалькі базаў з коньмі і прыпасамі, а сам з большай часткай сваіх войнаў пайшоў да Навагрудка. У выніку цяжкай бітвы ваколіцы горада былі спалены, аднак жа сам горад утрымаўся, нягледзячы на ўсё. Але калі крыжакі вярнуліся, ўвесь іх тыл быў знішчаны: рыцары, якія абаранялі абоз, былі забіты, коней увялі, не засталася ні хлеба, ні пінта. Такім чынам са ўсяго вялікага крыжацкага атрада к першаму снегу дадому вярнуліся толькі некалькі чалавек, якія харчаваліся тым, што здолелі здабыць у лесе. Такой была тактыка вядзення вайны Давыда Гарадзенскага – ён перамагаў любога свайго ворага хітрасцю і розумам.

Паводле польскага гісторыка М. Стрыйкоўскага, Давыд быў жанаты на дачцэ вялікага князя Гедыміна, Беруце: у той час сюзерэны часта выдавалі сваіх дачок за васалаў, каб умацаваць іх вернасць да сабе.

У 1319 годзе князь Давыд (так ён зваўся ў Пскоўскім летапісе) ўзначальваў паход літоўскага войска ў Прусію, дзе знаходзіліся асноўныя землі Тэўтонскага Ордэна. Атрады «Давыда з Гарты» разрабавалі воласць Вохеншторф і вярнуліся дадому з вялікай здабычай.

У 1322-1323 ён двойчы прыходзіў на дапамогу Пскоўскаму княству, каб дапамогчы ў барацьбе супраць крыжакоў у Лівоніі (тэрыторыя сучаснай Латвіі, Эстоніі), дзякуючы дапамоге гарадзенскага кашталяна, асада Пскова скончылася паразай крыжакоў. Таксама у 1323 Давыд ўзначальваў іншы паход – у добжынскую зямлю (сучасная Польшча).

На вялікі пост 1324 года ў якасці помсты крыжакі знішчылі яго маёнтак Давыдзішкі, які знаходзіўся ў Літве. З сабою яны ўвялі 38 палонных і 100

коней, шмат каго забілі. Дакладна гэта невядома, але ж некаторыя навукоўцы мяркуюць, што сярод забітых таксама маглі быць і яго сваякі, ў тым ліку і жонка. У той жа год ён павёў войска Літоўскае ў Мазовію (вобласць сучаснай Польшчы, дзе знаходзіцца Варшава).

Яго апошні паход здарыўся ў 1326 годзе, калі ён пайшоў на дапамогу польскаму каралю Уладзіславу Латку, які ваяваў з нямецкім маркграфствам Брандэнбург. Давыд узначальваў літоўскае войска, якое налічвала 1200 коннікаў. Яны дашлі да Франкфурта-на-Одэры, дзе пачалі рабаваць навакольныя вёскі (такая была ў той час вайна). Прускі летапіс асабліва адзначае, якія беды войска Давыда нанесла царквам ды манастырам – па іх словам на ўсю ваколіцу не засталася алтарнага посуду. Магчыма менавіта адтуль у Гродна і прывезлі вядомага каложскага вадалея.

Як і шмат чаго іншага ў яго жыцці, мы не ведаем дакладна, як загінуў Давыд. Па адной тэорыі, калі войска з тысячамі палонных вярталася назад, Давыд быў забіты падчас сна ў палатцы мазавецкім рыцарам Анджэем Госцем, якога, магчыма, падкупілі крыжакі. Але ж існуе і іншая тэорыя, якую паведамляюць нам нямецкія крыніцы, па якой Анджэй, які прыкінуўся сябрам паганцаў-ліцвінаў, сумаваў па забітых хрысціянах, таму і вызваў Давыда на паядынак адзін на адзін перад усім яго войскам і перамог.

Па думках некаторых даследчыкаў, князь Давыд мог быць пахаваны ў Гродне каля Барысаглебскай (Каложскай) царквы, дзе зараз знаходзіцца яго камень-помнік. Існуе і іншая тэорыя: ў 1949 годзе група археолагаў пад кіраваннем Н. Вароніна, спецыяліста СССР па старажытнай рускай архітэктуры, праводзіла раскопкі на тэрыторыі Старога Замка ў Горадні. У руінах царквы XII века было знойдзена пахаванне высокага (182-183 см) чалавека, моцнага целаскладу, які, судзячы па пярсцёнку, жыў у XIII-XIV веке, найбольш невывучаным перыядзе беларускай гісторыі. Магчыма гэта і быў Давыд Гарадзенскі, але ж ніякіх сур'ёзных доказаў няма.

Пасля яго гібелі старастам гарадзенскім стане яго сын, Патрыкей Давыдавіч, ён стане першым прадстаўніком княжаскага роду Карэцкіх, які праіснуе ажно да XVII века і будзе ўнесены ў «Бархатную кнігу», куды малі магчымасць трапіць толькі найбольш знатныя і ўплывовыя дваранскіе фаміліі Расіі.

У гонар вялікага дзеяча зараз названа вуліца ў Горадні. У Каложскім парку каля Барысаглебскай царквы стаіць камень-помнік Давыду Гарадзенскаму, на якім напісана «Славутаму абаронцу Гродна ад крыжацкай навалы ад ўдзячных нашчадкаў».

У 2008 годзе Нацыянальны Банк Рэспублікі Беларусь увёў у абарот памятныя манеты з серыі «Давыд Гарадзенскі». На яе рэверсе знаходзяцца рэльефны малюнак князя Давыда і адбітак віслай пятак, якая выкарыстоўвалася на ўсіх афіцыйных дакументах. На аверсе – герб Рэспублікі Беларусь і рэканструкцыя гарадской крэпасці старажытнага Навагрудка, якую калісьці абараняў Давыд Гарадзенскі. На яе бакавой паверхні надпіс: «Умацаванне і абарона дзяржавы».

У красавіку 2017 года ў Гродне выбралі эскіз помніка Давыду Гарадзенскаму. Яго аўтарам стаў Сяргей Аганаў. На стварэнне помніка ў майстра сышло 3,5 месяца штодзённай бесперарыўнай працы. У скульптуры Давыд Гарадзенскі стварае адзінае цэлае з канём, закрываючы яго сваім плашчом. У сваёй руцэ ён трымае меч, за спіной жа шчыт з літоўскім крыжом. Таксама на помніку знайшла месца выява гродзенскага Старога Замку. Выгляд Давыда Гарадзенскага невядомы, таму скульптар дэталёва не выявляў яго твар. Помнік быў урачыста адкрыты 1 чэрвеня 2018 года ў прысутнасці прадстаўнікоў гарадскіх уладаў і міністра культуры Рэспублікі Беларусь. Помнік зараз знаходзіцца на скрыжаванні вуліц Замкавай і Давыда Гарадзенскага, побач с гродзенскімі замкамі.

Няшмат вядома пра князя Давыда, але ж зразумела, што гэта быў бязлітасны і адчайны ваяка, які нярэдка ішоў і ў воду і ў агонь разам з некалькімі сотнямі гарадзенцаў, падобнымі да свайго ваяводы. Гэтага кашталяна баяліся і лепш хацелі мець за сябра, чым за ворага. Хутчэй за ўсё, што ў яго войску былі як славяне, так і балты, як паганцы, так і хрысціяне – такой ў той час была Гарадзеншчына. Так і пра самога Давыда невядома, быў ён балтам або славянінам, размаўляў на старабеларускай або літоўскай, быў праваслаўным або паганцам – усё гэта пакрыта таямніцай.

СПІС ВЫКАРЫСТААННЫХ КРЫНІЦ

1. Давыд Гарадзенскі [Электронны рэсурс] // Вікіпедыя. Свабодная энцыклапедыя. – Рэжым доступу: https://be.wikipedia.org/wiki/Давыд_Гарадзенскі. – Дата доступу: 06.09.2021.
2. Помнік Давыду Гарадзенскаму [Электронны рэсурс] // Вікіпедыя. Свабодная энцыклапедыя. – Рэжым доступу: https://be.wikipedia.org/wiki/Помнік_Давыду_Гарадзенскаму. – Дата доступу: 06.09.2021.
3. Бархатная книга [Электронны рэсурс] // Вікіпедыя. Свабодная энцыклапедыя. – Рэжым доступу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Бархатная_книга. – Дата доступу: 06.09.2021.
4. Давыд Гарадзенскі: што ведаем насамрэч і што прыдумалі «ўдзячныя нашчадкі» пра героя, якому хочучь паставіць помнік / І. Машталлер [Электронны рэсурс] // HrodnaLife, – 2017 – Рэжым доступу: <https://hrodna.life/articles/davyid-garadzenski/>. – Дата доступу: 06.09.2021.
5. Давыд Городенский: бравый воин Великого Княжества Литовского / А. Медведь [Электронны рэсурс] // Дилетант. – 2020 – Рэжым доступу: <https://diletant.media/articles/45295086/>. – Дата доступу: 06.09.2021.
6. Памятные монеты «Давыд Гарадзенскі» («Давид Гродненский») [Электронны рэсурс] // Национальный банк Республики Беларусь, – Рэжым доступу: <https://www.nbrb.by/coinsbanknotes/coins/commemorative/131>. – Дата доступу: 06.09.2021.
7. 4 Мифа о Давыде Городенском: где на самом деле похоронен гродненский полководец / asnoru // Livejournal. – 2016 – Рэжым доступу: <https://asnoru.livejournal.com/17909.html>. – Дата доступу: 06.09.2021.